De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (*Staatsblad* No. 124.)

Dit blad wordt geregeld des *Vrijdags* aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseeren aan de **REDACTIE.** Abonnementen en Advertentiën aan de **ADMINISTRATIE; Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam.** Inzendingen, die later dan *Donderdag* 's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 10 Maart 1907. No. 1523.

Abonnementsprijs: *franco* aan huis, per drie maanden *f* 1.20, voor België per jaar *f* 5.20 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned.-Indië per jaar *f* 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers *f* —.10. Abonnementen worden aangenomen door het Bureel te Amsterdam, Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. **Advertentiën:** van 1 tot 6 regels *f* 1.20, voor elken regel meer *f* —.20. Aanvragen en vermelding van liefdegaven *f* —.12 per regel.

Pro Rege.

X.

> Gij kunt niet God dienen en den Mammon.
>
> Matth. 6: 24.

Niet het „*gouden kalf*", maar *Mammon* is in de Heilige Schrift het brandmerk voor het Geld als onheilige macht. Het uit zuiver goud gegoten stierenbeeldje, dat Israël in de woestijn bij het altaar omhoog hief, was als zinbeeldige voorstelling van den Schepper van hemel en aarde bedoeld. Men *verwachtte* er geen goud van, maar *zag* er zijn goud voor. En zoo gaat heel de strijd voor of tegen de Geldmacht buiten het „gouden kalf" om. Puur op den blank af, heeft een soort publiek dat van de Schrift vervreemd was, dat spreken van het „gouden kalf" voor het dwepen met geld in zwang gebracht. Scherp en opsettelijk daarentegen wordt de donkere schaduwzijde van heel het geldwezen door onzen Heere Jezus Christus saamgevat in het woord *Mammon*, en door de forsche tegenstelling: „Gij kunt niet God dienen en den Mammon", afgekeurd, veroordeeld, en met name in zijn *anti-religieuse* strekking tentoongesteld.

Geld kan tot allerlei zonde verlokken; haast kunt ge zeggen, er is geen zonde denkbaar waartoe het niet verlokt heeft; maar dit alles is slechts uitvloeisel van het centrale bederf, dat alle geld aanbrengt zoodra het voor den mensch datgene begint te worden, wat alleen zijn God voor hem zijn kan en mag. Lang worstelde het dan in het hart. Ons menschelijk hart heeft een steunpunt noodig waarop het vertrouwen, steunen, leunen en rekenen kan, en waaraan het de rust, de vrede en de kalmte des levens ontleent. Aanvankelijk wisselt dat dan af. De ééne maal vindt het hart dit steunpunt in zijn God, een ander maal in zijn geld of kapitaal. Dan is er gestadige slingering, al naar gelang van het leed of het gevaar dat ons bedreigt. Zoolang dit met geld is af te weren, neemt onze God dan de tweede plaats in. Maar neemt het leed of gevaar dat dreigt, een karakter aan, waartegen met geen goud meer te strijden valt, dan schuift bij de meesten de naam van onzen God nog weer naar voren, en zoekt het hart metterdaad weer bij den vergeten God zijn troost.

Voor niet weinigen daarentegen neemt dit kleven aan het geld van lieverlede zulk een overmacht aan, dat het geheel de ziel en zinnen begint te beheerschen. Over hoe meer geld men beschikt, hoe vaster en zekerder men zich in zijn beschikkingsvermogen over zulk een geldschat voelt. Half meelijdend gaat men neerzien op de arme tobbers, die, omdat ze haast geen geld hebben, hun heul nog zoeken in bidden en danken en in het leunen op een puur denkbeeldigen God. Men gunt dit aan die misdeelden, omdat ze toch iets moeten hebben, om zich in hun armelijk noodlot te schikken. Maar zelf voelt men zich, als rijkaard, daarboven verheven. Die tobbers jagen een droom na; zelf omklemt men de werkelijkheid. Het goud, dàt is de echte, de wezenlijke god, wat zou men dan nog een onwezenlijken God der phantasie er bij nemen? En zoo wordt de tegenstelling steeds scherper. De religie voor de armen en misdeelden, die zich aan den schijn moeten vergapen, maar 't geld en goud de wezenlijke macht voor de bezitters. Hun steenrots, hun steun en hun sterkte. En zoo begint dan dat geld met eerst naast de religie te staan; dan komt er een periode waarin het geld de religie uit het hart verdringt; en het eind is, dat er een mystieke vereering voor het geld-zelf in het hart opkomt. Eerst God èn Mammon aanbidden. Dan wordt heel de ziel vermetaald tot alle religie schijnt uitgewischt. En ten slotte valt dan niet alleen de aanbidding van God voor altoos weg, maar leeft er iets van de oude aanbidding onder anderen vorm op, en dat verloopt dan in een soort religieuse vereering van het geld *en* den Mammon. Juist gelijk de Christus het aangaf. Eerst beproeft ge God en den Mammon te dienen. Maar dat kan niet, dat is duurzaam onmogelijk. Gij kunt niet God dienen en den Mammon. En daarom, het kan niet anders, zoo ge met Mammon niet wilt breken, dán moet de religie van uw God in uw vermetaald hart versterven, en blijft er in het eind niets dan de dienst van den Geldgod, van Mammon over.

Wat nu aldus het droef verloop is voor den enkelen persoon die zich aan het geld verslaaft, bewaarheidt zich evenzeer voor geheele maatschappelijke kringen en voor geheele natiën. Vooral de volken die zich aan den groothandel en den geldhandel wijden, ondergaan zoo *gedurig* de ongelooflijke macht die in het geld zit, en geraken ten slotte derwijs onder den indruk van die ontzettende wereldmacht, dat ge alleen in perioden van hooge geestelijke verheffing, in de kringen van dezen machtigen handel nog een religieusen toon ziet heerschen.

In de 16e en in het begin der 17e eeuw stond die religieuse toon bij de kooplieden, die in menigte uit Vlaanderen en Walenland naar Amsterdam togen, hoog. Maar nauwelijks was de hooge druk der Spaansche tyrannie op de conscientie voorbij, en nam het gewonnen kapitaal in omvang toe, of ook uit onze handelskringen week veelszinsde liefde voor de religie. Was eerst in het *hac nitimur, hanc tuemur*, d. w. z. „Op dit boek steunen, en dit boek beschermen we," dit boek de Bijbel, al spoedig begon men met dat boek als Bijbel zijn spot te drijven, en kwam er glimlachend voor uit, dat het boek waarop men steunde, en waarvoor men opkwam, het boek van de Beurs was. Mercurius, de oude afgod van den handel, ging omhoog, de God der vaderen die ons vrij had gemaakt, werd vergeten. Het geld verdrong den dienst van den Eenig Waarachtige. De Godsvrucht ging schuil, en in het eind was er geen kring, die zich feller tegen de religie keerde, dan juist de machtige handels- en beurskring van onze toenmalige eerste koopstad.

Van de Beurs is toen die ommekeer in de gedachtenwereld en in de aspiratiën van het gemoed, allengs op 't nationale leven overgegaan. „De welvaart van ons land, die kwam van 't varen". Aan den handel hing ons nationale bestaan. De handel was oppermachtig door zijn invloed op alle colleges van Staat. Uit de hooge kringen daalde het weeldebederf naar de lagere kringen af. Al spoedig werd de groote burgerij, toen de kleine burgerij aangestoken, en ten slotte hield de religieuse geestdrift nog alleen in den kring der „kleyne luyden" en op het platteland stand. Niet alsof men Mammon openlijk verhief. o, Neen. De schijn bleef gered. Het zou een dienen van God én van Mammon wezen. Maar juist dat kon niet, en zoo zijn toen de tijden gekomen, dat het ongeloof, het atheïsme, steeds vaster voet kreeg, en de godsdienstige trek, die eens zoo overheerschend was, uit dit deel van ons volksleven wegsleet.

Dit bedenkelijk verschijnsel nu is in de eeuw die achter ons ligt, in steeds breeder kring doorgegaan, en heeft allengs een wereldkarakter aangenomen. Heel het wereldleven als zoodanig staat thans in het teeken van de Geldmacht. Voor hoogere belangen voelt men in het internationaal verband bijna niets meer. Openlijk komt schier elke regeering er voor uit, dat haar eenig doel gericht is op vermeerdering van den rijkdom en de welvaart van het volk. Die richting van het regeeringsbeleid heeft de stoffelijke, de geldelijke belangen naar den voorgrond gedrongen. Alle worsteling der staten onderling, met of zonder oorlog, doelt er op, om zich voor het eigen volk de grootst mogelijke geldelijke voordeelen te verzekeren. Die geest is van boven naar beneden doorgedrongen, en heeft alle klassen der maatschappij aangegrepen. De strijd, de heftige strijd van het dusgenaamde proletariaat tegen het kapitaal is uit geen andere beweegreden opgekomen. En uit die breede kringen is diezelfde dorst naar geld in de gezinnen en personen binnengedrongen. Fortuin te maken, zijn positie te verbeteren, en zich van de grootst mogelijke beschikking over geld, en nog eens geld, meester te maken, is de hartstocht die voorzit bij het thans levend geslacht.

Niet meer de man van hooge geslachte, niet meer de man van karakter en hooge intelligentie, niet meer de adel van ziel, beschikt over de vooraanzitting aan den nationalen disch. De koopman, de man van het vele geld, de beschikker over millioenen is in het gestoelte der eere geplaatst. En zoo aanstekelijk is deze passie gebleken, dat zelfs hooge geslachten, met terzijwerping van hun hoogere roeping, thans wedijveren met den parvenu om hem in geldmacht te evenaren; ja, dat zelfs de Koningen en Vorsten zich beijveren om door een aan-zich-trekken van even groot, of zoo mogelijk, van nog grooter kapitaal, onder de geldmagnaten eere en aanzien te bejagen. Zonder fortuin is men niets. Beschikkende over een onmetelijk kapitaal, ziet men zich alle poorten ontsloten, en klimt men vanzelf steeds hooger op de maatschappelijke ladder. Fortuin dekt alles, zonder fortuin staat men hulpeloos. En met name in onze groote wereldsteden is het vooral de beschikking over 't grootst mogelijk kapitaal, waardoor men zijn invloed vestigt, en tot in den internationalen worstelstrijd der volkeren zich overmacht verzekert.

Hierbij houde men in het oog, dat het kapitaal door geheel de ontwikkeling van het credietwezen, almeer tot een vroeger ongekende reuzenmacht is aangegroeid. Kapitalen als voorheen ternauwernood aan heel een land ten dienste stonden, zijn thans in het bezit van een enkel persoon of een enkel huis. Milliardairs als men thans in Amerika bij dozijnen telt, en gelijk ze onder de groote Bankiershuizen ook in Londen, Parijs en Berlijn gevonden worden, waren vroeger ten eenenmale onbekend. Sommen als thans door enkelen bijeengeschraapt en bijeengegaard werden, overtreffen het budget gelijk het in vroeger dagen voor geheele Staten werd opgemaakt. Nog voor een halve eeuw bedroeg ons geheele Rijksbudget in Nederland een goede 50 millioen. Thans zijn er geldmagnaten die hooger cijfer, we zeggen niet aan hun kapitaal, maar voor hun jaarlijksch inkomen besommen. Ook vroeger „jonkte" het geld, gelijk men den renteaanwas noemde, maar dit productief karakter van een gewonnen kapitaal is door het credietwezen op zoo ongelooflijke wijze toegenomen, dat een huis of familie die zich eenmaal van het bezit, zeg van een 200 millioen verzekerd heeft, zonder iets anders dan de operatie van het credietwezen, nu reeds voorspellen kan, dat in het vierde eener eeuw zijn reusachtige bezitting zal verdubbeld zijn. En moge het credietwezen hierdoor al zoo sterk gespannen zijn, dat er af en toe een inzinking, een booze conjunctuur, een „Krach" volgt, ook zulk een „Krach" komt veelal in zijn booze gevolgen veelmeer op de kleine renteniers, dan op de groote geldmagnaten neer. Zij toch zijn van alles op de hoogte, zij zien zulk een „Krach" wel aankomen, en dekten zich; en al leden ze ook zelven zeker verlies, spoediger dan ze zelven geloofden, is die schade weer ingehaald.

De magnetische kracht die van de geldmacht uitgaat, is dan ook zoo betooverend groot geworden, dat de jonge man van talent en energie zich steeds meer naar het bankwezen, en wat instellingen de geldmarkt meer in het leven riep, voelt aangetrokken. Een uitzondering is het, zoo een man van eersten rang, die kracht in zich voelt, zich wijdt aan andere volksbelangen. Wat toch zijn de lage tractementen, in den dienst van kerk of staat te wachten, zoo ge ze vergelijkt met de hooge salarissen, die in den handel worden uitgeloofd. Zoo trekt zich al meer de hooge kracht van den menschelijken geest in deze handelskringen saam. Wezenlijke geldgenieën werpen zich op de trafiek van het goud, en het overige volksleven moet het stellen met allerlei talenten van tweede orde, die maar al te kwalijk tegen de invloeden van de *haute finance* zijn opgewassen.

Er huist dan ook metterdaad in het geld een tooverachtige en daardoor betooverende macht. Schier niets is er meer dat zich niet in geld laat omzetten, en bijna niets is er denkbaar, dat niet voor geld veil is. Het geld is het algemeene ruilmiddel. Al wat lokt en boeit en de begeerte opwekt, laat zich in geld omzetten, waardeeren en prijzen. En waar vroeger deze geldmacht nog aan het goud als *metaal* gebonden was, heeft het ook dien band losgemaakt. Voor het metaal is het *papier* van waarde in de plaats getreden. Het beschikbare goud wordt in de kelders der banken bijeengezameld, en met het crediet op deze verzamelde goudmassa steunend, wordt de schat van papierwaarde uitgegeven, die ten slotte zich van het goud als stof, d.i. van het metaal, derwijs onafhankelijk weet te maken, dat een rijk man in Amerika of Engeland, elk oogenblik dat hij wil, door niets dan zijn handteekening op een velletje van zijn chequeboek te zetten, alle geld schept, dat hij behoeft. Hierdoor nu is de menschelijke macht tot haar hoogste toppunt opgevoerd. Men betaalt niet meer, maar men schrijft een *woord*, en door dat *woord* schept men en roept allen schat in het leven, dien men op elk oogenblik behoeft.

In den dienst van die geldmacht heeft zich alle nieuw opgekomen kracht gesteld. Is onze macht over de natuur zoo wonderbaar toegenomen, die groote macht over de natuur roept allerwegen om kapitaal, teneinde ontdekte landen te ontginnen, spoorwegen en maildiensten in het leven te roepen, reusachtig verkeer te bevorderen, en aan de nijverheid de gelegenheid te bieden om de wereldmarkt te overstroomen met haar producten. De Staten zelf zijn hierdoor genoodzaakt steeds door nieuwe, massale leeningen zich de gelden te verschaffen, op eigen gebied en in hun kolonien de inrichting van het sociale leven te volëinden. De meerdere kennis die ons ten dienste staat, vraagt om steeds kostbaarder inrichtingen, ten einde het onderzoek op alle gebied door te zetten; en elke nieuwe vondst der wetenschap schept nieuwe behoeften aan kapitaal, om die vondst practisch toe te passen. De gemakkelijkheid der productie verhoogt den standaard van het leven, schept zelfs voor het burgerlijk leven altoos nieuwe behoeften, die nogmaals, zullen ze vervuld worden, een beroep op het kapitaal doen. Zoo is de geldmacht een wereldmacht geworden, die, geen grenzen van land of volk eerbiedigend, haar vleugelen over heel het menschelijk leven uitspreidt, op alles beslag legt, en steeds verder tot in de meest onbekende streken doordringt, alles van zich afhankelijk maakt, aan alle leven de wet stelt, en in de groote wereldsteden zich saamtrekt, om aan het leven een tooverachtigen glans bij te zetten, in die wereldsteden den tempel harer eere te bouwen, en van daaruit heel de wereld te beheerschen.

Hoe zou dan zulk een wondere macht zonder invloed op het *gemoedsleven* zijn gebleven? Hoe ware het mogelijk geweest, dat zulk een macht zich verheffen kon, verheffen in een glans en glorie als vroeger nooit, zonder het *menschenhart* zelf te vergiftigen? Voor oogen ziet heel het publiek hoe deze geldmacht bloeit, zich reusachtig ontwikkelt, alles voor zich buigen doet, en over elken tegenstand triomfeert. En ook, vooral in Amerika neemt men waar, hoe er in het paleis van de geldmacht voor een ieder, zelfs voor den kleinsten burger, een troon gereed staat, indien hij maar doortastend, sluw en vindingrijk te werk gaat. Meer dan één, die nu over 't goud bij handvollen beschikt, was tien jaar geleden nog een vergeten burger. Er is hier geen hierarchie. Zelfs wie van niets af begint, kan straks zich het diadeem van den geldvorst op de slapen drukken. Vandaar dat koortsachtig jagen in alle hoeken en streken, om vooruit te komen, om te klimmen op de maatschappelijke ladder, en straks onder de machthebbers der aarde gerekend te worden. Genotzucht perst en dringt, en immers ook alle zingenot is voor geld te koop. Vandaar die toenemende honger naar het spel. Of is niet de speculatie op de geldmarkt evenzeer een spel? Moedigen niet de regeeringen zelve door premieleeningen en door loterijen *gedurig* dit spel aan? Al meerderen hebben de sport lief, maar het spel is ook een sport. En waarom zou alleen *die* sport dan te veroordeelen zijn? En zoo wint het spel, het spel om geld, in hooger en in lager kringen, steeds breeder kring van vereerders. Het is één der vele middelen om man van fortuin te worden, maar het middel dat de minste inspanning vordert. Het is zoo, waar er één is die wint, moet er altoos een ander zijn die verliest. Maar dat waagt men er aan. De financieele zelfmoord is van den dienst van Mammon onafscheidelijk. En zoo werkt er een toovermacht op het onbewaakte hart, die steeds meer het edeler gevoel in slaap wiegt, en in geldzucht en in niets dan geldzucht de wereldbeheerschende macht doet erkennen, die alle gewone afmetingen verre te boven gaat, en almeer een bijna almachtig, een bijna goddelijk karakter aanneemt. Voor deze wereld alleen, het is zoo; met het graf ontzinkt die macht onherroepelijk aan den bezitter. Maar wat zou dit deren. Men wil immers alleen voor deze wereld leven, in deze wereld opgaan. Hier te hebben kunnen schitteren, hier te hebben kunnen genieten, hier groot te zijn geweest, is de eenige passie. Groot niet door adel van ziel, niet door hooge toewijding, niet door het zich opofferen voor een ideaal, maar groot door *macht*, en die macht schuilt immers in het geld. Wie het geld heeft ziet alles aan zijn voeten onderworpen. Een *harde* macht is het geld ook voor zijn bezitter, maar het maakt u heer en meester in heel den wereldschen kring.

Hoe zou nu bij zulk een reusachtige ontwikkeling van de geldmacht in het onherboren menschelijk hart de aanbidding van Hem, die hemel en aarde schiep, kunnen standhouden? De aanbidding van den Eenig-waarachtigen God gaat zoo diep. Ze duldt niet dat ge op iets anders, dat ge op eenig creatuur uw vertrouwen stelt, dan op Hem alleen. En nu staan we voor een raadsel. Immers het heeft uw God in zijn ondoorgrondelijk bestel behaagd, om aan die geldmacht te vergunnen hoog haar troon op aarde op te richten en over heel dit wereldrijk haar scepter te zwaaien. En in haar heerscht, laat ons 't niet verbloemen, eene aan Gods almachtigheid het meest nabijkomende macht, althàns zoolang het alleen de vervulling van de nooden en begeerten des uitwendigen levens betreft. Die macht riep God zelf op voor ons zoo raadselachtige wijze in het leven, om de keuze *voor* Hem of *tegen* Hem op het hoogst te spannen. Immers, het komt dan zóó te staan, dat ge dit alles wat ge begeert, kunt verwachten van de geldmacht; dat ge het van Mammon vragen en verwerven kunt. En dit nu leidt tot de vraag van uw God in uw conscientie: Is het nu uw besliste keuze, om dat alles terzijde te werpen, dat alles in zijn nietigheid te doorgronden, en dan op Mij uw eenig, uw onwankelbaar, uw volkomen vertrouwen te stellen *als uw God*? Natuurlijk stond ook het voorgeslacht voor die zelfde keus. Maar toen was de verzoeking zooveel geringer, omdat, bij de Almacht Gods vergeleken, de macht van Mammon toen zoo klein, zoo onbeduidend was. Het geld was er wel, maar het *kon* zoo weinig. Nu daarentegen kan het soms alles. En mits ge geen dieper nood der ziel kent, voorziet het geld, voorziet Mammon in al uw nooden, in al uw behoeften, in al uw begeerten; en als in alles voorzien is, gunt 't u nog het besef van u een ongebruikte, schier overtollige, bijna nimmer uit te putten macht over te houden, en dat streelt uw menschelijke ijdelheid. En daarom juist is, gelijk nu de worsteling aanging, veel sterker macht des geestes noodig, om ook thans nog dien Mammon ter aarde te werpen, en alleen voor uw God te knielen, Hem alleen lief te hebben, en eeniglijk op zijn almacht te vertrouwen.

Moest dan zoodoende de *Koning-dollar* niet in veler hart de plaats gaan innemen, die eenmaal Koning Jezus zich in het menschelijk hart veroverd had? Het koningschap van Jezus was en is de saamvatting van het menschelijk leven juist in zijn edeler, in zijn geestelijke, in zijn hoogere aspiratiën. Zijn is het koninkrijk der hemelen, staande tegenover het koninkrijk der wereld. Alles wat uitwendig, wat stoffelijk, wat zinlijk is, kan in zijn koninkrijk nooit anders dan een plaats van tweede orde innemen. Het geestelijke is in Jezus' koningschap altoos uitgangspunt, doeleinde en middel om dat doel te bereiken. En tegen dat Koninkrijk nu staat het koninkrijk van de geldmacht zoo rechtdraads over. Het is in alles het tegenovergestelde, het vlak-contraire, het tegenbeeld er van, en zijn ontkenning.

En nu is zeer zeker Koning Jezus, en blijft hij in alle ding, de oppermachtige. Geen macht van Mammon zal hem ooit beletten de harten te veroveren van wie hem door den Vader gegeven zijn. Daarom zonderen we steeds, en zoo ook hier, de door den Geest herborenen uit. Maar als we, hen uitzonderend, op de groote menigte zien, die den strijd met niets dan het zondig hart moet aanbinden, voelt, ziet, tast ge dan niet, met een door niets te onderdrukken mededoogen, hoe de arme menschheid geen kracht meer in zich bezit om tegen die reusachtige macht van Mammon op te worstelen, en hoort ge dan het geklag van den weemoed, het roepen van de wanhoop niet, dat uit die onder Mammon neergedrukte maatschappij om verlossing, om uitredding, naar den Hooge, maar ook naar u, uitgaat?

„Die zelf onze zonden in zijn lichaam gedragen heeft."

> Die zelf onze zonden in zijn lichaam gedragen heeft op het hout, opdat wij, der zonden afgestorven zijnde, der gerechtigheid leven zouden; door wiens striemen gij genezen zijt.
>
> 1 Petrus 2: 24.

Het lijden onzes Heeren Jezus Christus is één, maar toch drieërlei in aard geweest: Lijden in het *lichaam*, lijden naar de *ziel*, en lijden door den *geest*.[1])

Richte in deze weken, aan het lijden van den Man van smarte gewijd, onze overpeinzing zich achtereenvolgens op elk dier drie.

„*Vleesch geworden*" is het Eeuwige Woord dat bij God en God was, en reeds in die Vleeschwording voelt ge de vernedering. Reeds, zoo ons verhaald werd van het Paradijs, maar te sterker, nu dit „*vleesch* worden" van het Woord plaats greep te midden van ons in zonde verzonken leven, in een wereld nog altoos gedrukt door den vloek. Ook de mensch zelf was daardoor op verre na niet meer, wat hij eens was toen God hem schiep. Kind der ellende, was hij slaaf van zonde geworden. Dit had zijn ziel, maar ook zijn vleesch, ook heel zijn uitwendig aanzijn aangetast. En aan dat kind der ellende sloot de „Zoon des menschen" zich aan. Het Eeuwige Woord is niet maar *mensch*, neen, de Zone Gods is *vleesch* geworden. En tot in dat „vleesch" spreekt de zelfvernedering zich uit. Het is alsof ge, om de ellendigen op een eiland van melaatschen te hulp

[1]) Niet alsof de mensch uit drie deelen bestond. De geest is niet een derde iets naast de ziel, maar werkt in en uit haar.

te komen, zelf in hun melaatschheid in moest gaan en hun vreeslijk lot moest deelen. En zoo is de Zone Gods tot ons gekomen, in ons verzwakt en ontadeld geslacht ingedrongen, en toog hij, om ons van ellende te verlossen, het kleed van onze ellende aan.

Daarom is dat aannemen van óns vleesch, van ons *lichaam*, niet bijkomstig, maar legt de Schrift er telkens nadruk op. „Hij heeft onze zonden *in zijn lichaam* gedragen op het hout." Reeds van de harp van den Psalmist weerklonk het: „Gij hebt mij *het lichaam* toebereid." De verlosten „zijn geheiligd door de offerande *des lichaams van Jezus*" „Des *vleesches* en des *bloeds* der kinderkens is hij deelachtig geweest." In zijn stervensnacht sprak uw Heiland: „Dit is mijn *lichaam*, dat voor u gegeven wordt." Van den „tempel zijn *lichaams*" voorzei Jezus èn het afbreken èn het weer opgericht worden. En na zijn verrijzenis nam hij den vinger van Thomas, en deed hem de wonde voelen, hem toegebracht in 't *lichaam*.

En dat moest zoo. Engelen zijn enkel geesten. Ons menschen schiep God *ziel* èn *lichaam*. Een innerlijk en uiterlijk bestaan te hebben, is onzes wezens aard. Niet nu alleen, maar eeuwig. En óók, in het lichaam rees de zonde op, en allereerst in ons uitwendig bestaan naderde ons de vreeslijke vloek. Redding buiten ons lichaam om was alzoo ondenkbaar. Immanuel die ons verlossen zou, moest dies des vleesches en des bloeds der kinderkens deelachtig worden. Toenadering in den geest, nadering tot onze ziel, was er ook in het Oude Verbond geweest. Maar dit alles was niet dan voorspel. Het was de redding zelve, het was het wezenlijke en werkelijke nog net. En daarom moest Jezus' verschijning niet enkel met *lijden* eindigen, maar aanstonds met lijden beginnen. Het Woord werd *vleesch*. En het kindeke lag in doeken gewonden in de kribbe. Niet in 's konings paleis, maar in den stal van een Bethlehemsche herberg.

Reeds in dát lijden, in dat aannemen van onze ingezonken natuur en van de armoede des levens, ging uw Jezus in om uwentwil. Niet dat hij de krankheid leed, die wij soms lijden. Zonde en krankheid bleven van Hem geweerd. Maar wel ging hij in de nooden des levens in. Het kleed is om der zonde wil, en het kleed des menschen heeft ook uw Jezus aangelegd, tot men het hem op Golgotha uittoog. Hem heeft vermoeidheid vervolgd, honger gekweld, dorst gepijnigd. En al de jaren zijns levens op aarde dient hij het lichaam der heerlijkheid dat zijns had moeten wezen, om zich te voegen in het lichaam van lagere orde, het lichaam van onze vernedering. Dat lichaam zelf is hem één lijden geweest. Op Thabor blonk even de heerlijkheid door. Maar straks week de glans en hernam de dofheid der vernedering de overhand. Tot het eerst na het Kruis, door den dood, tot de verheerlijking kwam.

Neen, het lijden ving niet eerst aan, toen hij Gethsémané binnentrad. „Al de dagen zijns levens" heeft hij om onzentwil het lijden gedragen. En wederliefde voor zijn Goddelijke liefde moet u ook in *dit* lijden met uw menschelijk medegevoel doen indringen. Ge moet verstaan wat het is voor een Koningszoon, dragende het slavenkleed in de wildernis dezer wereld te verkeeren.

De vossen hebben holen en de vogelen des hemels hun nest, maar de Zoon des menschen had niet waar Hij zijn hoofd zou nederleggen. Geen plek, geen stuk van Palestina's heilige erve kon hij zijns noemen. Er was geen eigen bestaan, waarop hij teerde. Van gegeven goed heeft uw Heiland, als een bedelaarskind onder menschen, geleefd.

Hij kwam niet voor de hoogen alleen, maar ook, ja vooral, voor de kleinen der aarde. En tot in hun armoede is hij ingegaan. In hun sober lot heeft hij gedeeld.

De ziel was en bleef groot, en zonk nimmer in. De geest schitterde in hem al de dagen zijns levens. Maar voor het vleesch, naar het lichaam, waarin hij zich aan ons geslacht aansloot, was hij „de wortel uit een dorre aarde." Hij had „geen gedaante noch heerlijkheid." Hij was „veracht en als de onwaardigste onder de menschen."

En was zoo dat zijn in het vernederd lichaam op zich-zelf één lijden al de dagen zijns levens, overmits nimmer, nooit, één oogenblik het besef, het klare bewustzijn van de heerlijkheid die hem toekwam, hem verliet, dat lichaam is meer nog het instrument geworden van het lijden, dat menschelijke boosheid hem zou aandoen.

Aan zijn geest kon de boosheid niet raken, tot zijn ziel had de boosheid geen toegang, maar het lichaam kon de menschelijke boosheid aantasten. Door dat lichaam hadden die kwaad wilden, vat op uw Heiland. En wat smart is er, die ze aan dat lichaam hebben gespaard, wat kwelling die ze aan dat lichaam niet hebben aangedaan!

Met steenen hebben ze naar hem geworpen om hem te treffen en te dooden. Banden hebben ze hem bij de poorte van Gethsemané aangelegd. Ze hebben met hun giftig speeksel hem gespogen op het gelaat. Ze hebben de ruwe hand opgeheven, en hun vuistslagen op hem doen neerkomen. Ze hebben hem het spotkleed omgehangen, wreed hem de kroon van doornen in het hoofd gedrukt, en hem in soldaten overmoed gesard en getergd. Ze hebben hem gebonden aan den geeselpaal en striemend het geeselkoord op zijn ontblooten rug doen neerkomen. Zijn gewaad hebben ze hem uitgetogen. Hem uitgestrekt tegen den kruispaal. En toen hebben ze de ijzeren pinnen hem gedreven door hand en door voet. Om zelfs, toen hij gestorven was, hem nog met een speerstoot in de zijde het heilig lichaam te verwonden.

Overdrijving schaadt, en erkend moet, dat er onder de wolke van getuigen mannen en vrouwen zijn geweest, die nóg bitterder en wreeder gefolterd en gepijnigd zijn. Of leest ge niet in den Hebreërbrief van heiligen onder het oud Verbond, die in stukken zijn gezaagd en gesteenigd, en spreekt uw martelaarsrol niet van een sterven in de vlammen des vuurs?

De kruisdood was onnoemelijk wreed, maar er is nog wreeder! En toch leeft ge buiten uw Heiland, en leeft ge niet in zijn leven en in zijn lijden meê, zoo ge daarom den dood op het kruis onderschat. Of voelt ge dan het onmetelijk verschil niet tusschen het lijden van den ongevoeligen ruwerd, en de smarten, uitgestaan door het overgevoelige van een teeder gestel? En bij wien was dat teeder gevoelige fijner ontwikkeld dan bij den Zoon des menschen? Moest hem elke ruwheid niet nog heel anders treffen dan een Barabbas? Moest het innerlijke van zijn wezen hem elke aantasting van zijn lichaam niet dubbel smartelijk doen gevoelen? En zult ge dan zeggen, dat ge het lijden van uw Heiland verstaat, zoo ge met die dubbele trefkans van de boosheid die hem aangreep, niet rekent?

Had hij niet het vleesch en bloed der kinderen aangenomen, heel dat bittere stuk uit zijn lijden ware hem gespaard geworden. En ware hij niet Gods eigen Zoon geweest, nooit zou met dubbele pijn dat lichaamslijden doorworsteld zijn.

Maar Immanuel zocht v. U in uw menschelijk aanzijn. In uw menschelijk aanzijn, gelijk God 't naar ziel *en lichaam* schiep. En daarom trad hij niet terug, maar is 't Woord *vleesch* geworden, met al de bittere gevolgen des lijdens die dat *vleesch* worden na zich sleepte.

Naar ziel én *lichaam* wilde hij u redden, om eens ook uw *vernederd* lichaam aan zijn verheerlijkt lichaam gelijkvormig te doen worden.

En daarom ging hij in uw *vernederd* lichaam in, en *leed* wat in dat vernederd lichaam moest geleden worden.

Och, of dan, zoo roept de apostel uit, die trouwe Heiland door al Gods kinderen *ook in hun lichaam* mocht verheerlijkt worden!

Amsterdam, 8 Maart 1907.

Het lot van onze stamverwanten in Zuid-Afrika blijft ons Nederlandsche volk nauw aan het hart gaan. Al zijn Transvaal en Oranje Vrijstaat Engelsche kolonies geworden, de bevolking blijft toch door bloed en taalverwantschap nauw aan ons verbonden, en de afloop der eerste verkiezingen voor het Transvaalsche parlement is ook in ons land met hartelijke blijdschap begroet.

Trouw aan de belofte bij de vredesonderhandelingen geschonken, heeft de Engelsche regeering aan Transvaal een eigen constitutie gegeven, waardoor het ophield een geheel van de Kaap afhankelijke kolonie te zijn en een eigen regeering kiezen mocht. Niet zonder spanning werd de uitslag der eerste verkiezingen tegemoet gezien. De zware slagen aan de Boerenbevolking in den oorlog toegebracht, en de immigratie van de Engelsche kolonisten, door de Kaapsche regeering sterk in de hand gewerkt, deden vreezen, dat het boerenelement het onderspit delven zou.

Gelukkig is die vrees beschaamd geworden. De boerenpartij, blijkbaar gesteund door een deel der Engelsche bevolking, heeft een schitterende overwinning behaald. Van de 69 leden, die de Wetgevende vergadering telt, behooren 37 tot de Volkspartij, die daarmede over de absolute meerderheid beschikt, terwijl de ultra-Engelschgezinde partij, de progressieven, het niet verder dan tot 21 leden bracht.

Aan die overwinning bij de stembus behaald is het te danken, dat het eerste ministerie, dat in Transvaal optreedt, onder leiding van den dapperen Botha staat, die het volle vertrouwen der boerenbevolking geniet. Met dien uitslag wenschen we onzen broeders in Zuid Afrika van harte geluk. Er mag aan die blijdschap een schaduwzijde verbonden zijn, omdat het Kaapsche gouvernement in den Wetgevenden Raad de meerderheid aan de progressieven schonk, maar de eigenlijke actie gaat toch van de Wetgevende vergadering uit, en het ministerie-Botha zal, eenerzijds loyaal tegenover Engeland als suzerein, toch van de andere zijde niets nalaten, wat strekken kan om de Boerenbevolking weer tot krachtige ontwikkeling te brengen.

Het meest betreuren we, dat de Volkspartij, om deze overwinning te behalen, twee niet onbelangrijke concessies aan de Engelschen heeft moeten doen. Aan de Engelsche taal werd officieel boven de Nederlandsche de voorkeur geschonken, en wat nog erger is, de gesubsidieerde vrije school werd prijs gegeven voor de algemeene Staatsschool. Vooral het laatste offer schijnt ons zeer bedenkelijk toe. Toch hopen we, dat de vrije school, zij het dan al zonder Staatssubsidie, het ideaal onzer broeders blijven zal. De school beheerscht de toekomst van het volk, en de Vrije school alleen biedt waarborg, dat het Calvinistisch karakter van het volk niet zal worden uitgewischt.

Ook in dorre cijfers ligt soms een welsprekende taal.

Mogen we daarom uit een onzer kleinere Kerken eens meedeelen, wat daar jaarlijks wordt bijeengebracht voor Armen en Kerk?

Voor de Armen werd gecollecteerd ƒ 3056.99; voor de Kerk kwam aan contributien en collecten in ƒ 5957.64; terwijl bovendien voor andere doeleinden nog gecollecteerd werd ƒ 776.38.

Te zaam maakt dat dus een bedrag van ƒ 9780.91.

Het zielental dezer gemeente bedroeg op 31 December 1906, 1019 leden, waarvan 503 belijdende leden waren en 516 doopleden. Bijgevolg werd per hoofd ongeveer ƒ 10 opgebracht. Rekent men nu, dat de doopleden voor het overgroote deel kinderen zijn, die nog geen eigen inkomen hebben, en dat ook van de belijdende leden ongeveer de helft bestaat uit vrouwen, voor welke de man te betalen heeft, dan blijkt, dat elk gezinshoofd voor de Kerk en de Armen jaarlijks ƒ 40 had bij te dragen.

Toonen deze cijfers niet, tot welk een offervaardigheid de gemeente in staat is, wanneer ze vrij is gemaakt van staatsbanden?

En stel daartegenover nu eens het bericht, dat dezer dagen in de pers de ronde deed aangaande Leiden:

Door de gemeente-commissie van het Nederd. Herv. Kerkgenootschap was bij den Raad van Leiden ingediend een verzoek om toekenning van een subsidie uit de gemeentekas in de kosten van restauratie der Pieterskerk, geraamd op ƒ 163.000 gedurende 20 jaren ad ƒ 1000 's jaars. Particulieren (leden van het kerkgenootschap), zouden in de kosten bijdragen ƒ 500 's jaars.

B. en W. zijn echter van oordeel, dat in de eerste plaats op de leden der kerk de zorg rust voor een behoorlijke bijdrage in de kosten, minstens voor eene som van ƒ 1000 's jaars. B. en W. stelden dus den Raad voor, uit de gemeentekas gedurende 20 jaren ƒ 500 in de restauratiekosten bij te dragen, mits gedurende dat tijdvak van particuliere zijden minstens ƒ 1000 werd toegekend. In den zin van dit praeadvies van B. en W. werd beschikt.

Ook in Utrecht worstelt men zoo met geldgebrek, dat Dr. Gunning, zij het dan ook ironisch, reeds voorstelde om de Domkerk voor een millioen aan de Roomschen te verkoopen, omdat de gemeente toch niet in staat bleek, dit prachtig monument van bouwkunst voor verval te bewaren.

Schier overal moet Rijk of Gemeente bijspringen om de Kerkgebouwen te restaureeren. Natuurlijk geschiedt dit dan onder het voorgeven, dat die gebouwen historische monumenten zijn, die een hooge kunstwaarde bezitten. Maar feitelijk komt het er toch op neer, dat de Hervormde Kerk een aalmoes ontvangt om haar kerkgebouwen in goeden staat te houden; een aalmoes uit de beurzen van roomschen, gereformeerden, joden en ongeloovigen genomen.

En dat is nog het ergste niet.

Maar deze Hervormde Kerk, die jaarlijks anderhalf millioen gulden subsidie uit de Staatskas krijgt voor haar predikantstractementen, is zelfs niet in staat uit collecten en vrijwillige bijdragen voor het ontbrekende te zorgen, en moet door kerkelijke belasting te heffen, met behulp van den kantonrechter geïnd, het tekort zoeken goed te maken.

Blijkt dan hieruit niet, hoe verlammend, ontzielend, alle energiedoovend zulk een staatssubsidie werkt, en mogen we niet dankbaar zijn, dat in onze kerken het heilige beginsel der liefde tot zulke offers in staat stelt?

De vervulling van de vacature-Gooszen trekt in de kerkelijke wereld in niet geringe mate de aandacht.

Leiden was van ouds het bolwerk der moderne theologie. De benoeming van den hoogleeraar Gunning, wiens heengaan door zijn leerlingen zoo diep betreurd werd, schoot de eerste bresse in deze vesting. Maar deze benoeming, evenals die van Prof. Chantepie de la Saussaye, was niet aan de Kerk, maar aan den Staat te danken. En de Kerkelijke hoogleeraren te Leiden kunnen heusch niet bogen op het etiket van orthodoxie.

Nu de Synode „om" is en dientengevolge ook de kerkelijke Commissie, die voor de benoeming de voordracht doet, èen meer orthodoxe kleur kreeg, richtte het Hoofdbestuur der Confessioneele Vereeniging zich daarom tot deze Commissie, met verzoek, op de voordracht ook personen te brengen, die „van harte instemmen met de belijdenis onzer Kerk".

Dit verzoek is zeker zwak. Indien de Confessioneele Vereeniging met nadruk er op gewezen had, dat op zulk een voordracht alleen mannen mochten voorkomen, die de belijdenis onderschreven, dan zou het juiste standpunt zijn ingenomen. Thans verzoekt ze alleen, dat op de voordracht „namen van mannen als bovenbedoeld, niet (mochten) worden gemist". Met andere woorden, als de Commissie maar zorgt, dat op de voordracht ook een orthodoxe voorkomt, is het al wel.

De Commissie heeft met dit verlangen blijkbaar rekening gehouden. Op haar voordracht staan alphabetisch: Dr. Kromsigt, Dr. Meulenbelt en Dr. Van Nes. Eén Gereformeerde en twee ethisch-gezinde predikanten. Uit dit drietal zal de Synode een keuze moeten doen. Van de saamstelling der Synode zal het wel afhangen, wie van de heeren den professoralen zetel innemen zal.

Voor het feit, dat de Synodale Commissie *voor het eerst* een Gereformeerde op de voordracht plaatste, kan men niet anders dan dankbaar zijn. Het toont, dat zelfs in de hoogste hierarchische kringen toch allengs het besef doordrong, dat de Gereformeerden niet langer als quantité négligeable te beschouwen zijn. En de modernen en Groningers ontbreken op deze voordracht geheel.

De modernen verliezen zoo al meer terrein.

We zijn benieuwd wat de *Hervorming* van deze voordracht zeggen zal.

De indruk, dien de persreporters ons hadden gegeven, alsof bij de ontzettende ramp op den Hoek van Holland, alleen de Roomsche kerk geestelijke hulp had geboden, schijnt onjuist te zijn geweest.

Van verschillende zijden worden ons brieven toegezonden, waarin tegen die voorstelling geprotesteerd wordt. Al laat de ruimte van ons blad niet toe, deze stukken in hun geheelen omvang op te nemen, toch willen we gaarne aan den zakelijken inhoud van deze protesten recht laten wedervaren. Volgens hetgeen men ons meêdeelt, konden de predikanten van 's-Gravenzande niet aanwezig zijn, omdat de een ziek was, de ander een begrafenis in Friesland bijwoonde. De Hervormde predikant van Hoek van Holland, Ds. Ruijsch van Dugteren, heeft echter terstond geestelijke hulp geboden en is van Donderdagmorgen tot Maandag voortdurend èn aan het station èn in de rouwzaal geweest, om de familieleden te ontvangen en te troosten. Ook de Gereformeerde predikant, Ds. J. van Haeringen Kzn., die op den dag van de schipbreuk toevallig afwezig was, is nog dienzelfden dag weergekeerd om te helpen en te troosten. Beide predikanten hebben beurtelings ook de geredden bezocht en met hen gesproken en gebeden. De autoriteiten hebben daarbij met bijzondere voorkomendheid den predikanten toegang tot de geredden en de familieleden verleend.

We behoeven wel niet te zeggen, dat deze mededeelingen, die uit volkomen geloofwaardige bron ons gewerden, ons met blijdschap vervuld hebben. Het blijkt daaruit, dat onze indruk, uit de persverslagen opgevangen, metterdaad onjuist is geweest, en de Hervormde en Gereformeerde predikanten niet minder dan de Roomsche pastoor zich bijverd hebben, om bij deze ramp hulp en troost te brengen.

Genadeverbond en zelfonderzoek.

XX.

Zoo blijft dus als eenige tekst uit het Nieuwe Testament, waarop de voorstanders der volkskerk zich met eenigen schijn van recht beroepen kunnen, het doopbevel van Christus in Matth. 28: 19:

„Gaat heen, onderwijst al de volken, hen doopende in den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes, leerende hen onderhouden alles wat Ik u geboden heb".

Om dit bewijs nog sterker te maken wijst men er op, dat onze vertaling minder juist is. Het woord, dat onze overzetters hebben weergegeven door *onderwijst* beteekent eigenlijk: *maakt tot mijne discipelen*. Het oorspronkelijke woord *matheteuein* van *mathetes* discipel afgeleid, komt in het Nieuwe Testament slechts viermaal voor, drie maal bij Mattheus en eenmaal in de Handelingen der Apostelen. Tweemaal hebben onze Statenvertalers het letterlijk weergegeven door *tot discipelen maken* of *discipel zijn*; zoo in Matth. 27: 57 waar van Jozef van Arimathea gezegd wordt, dat hij „een discipel van Jezus was", en Hand. 14: 31 waar staat dat „de apostelen in die stad het evangelie verkondigd en vele discipelen gemaakt hebben". Op beide plaatsen zou de vertaling *onderwijzen* geen zin hebben gehad. En ook op de derde plaats Matth. 13: 52, waar onze overzetters het woord *onderwijzen* gebruiken, verdient de vertaling *tot discipel gemaakt*, toch de voorkeur. Er is daar sprake van den schriftgeleerde, die uit zijn schat oude en nieuwe dingen te voorschijn brengt, nadat hij eerst *onderwezen* of liever *een discipel geworden is* van het Koninkrijk der hemelen.

De juistheid dezer opmerking wordt voetstoots toegegeven. Reeds onze oude Gereformeerde exegeten hebben dezelfde opmerking gemaakt, en alle nieuwe uitleggers zijn het hiermede eens. Onze Staten-overzetters, die zich aan de Vulgata aansloten, waren hier minder nauwkeurig. Er staat letterlijk: Gaat henen, *maakt alle volkeren tot mijne discipelen*.

Geheel anders echter staat het met de exegese, die de voorstanders der volkskerk hieraan verbinden. Volgens hen zou Christus hier aan zijn Apostelen bevelen, niet om degenen, die door de prediking tot geloof gekomen zijn, te doopen, maar om de *volken* in hun geheel, als eenheid gedacht, tot zijn discipelen te maken, te kerstenen. Dit kerstenen van de volken zou dan moeten geschieden door de volken eerst massaal te doopen (hen doopende) om daarna deze gedoopte volken te onderwijzen in de Christelijke religie (hen leerende alles te onderhouden). De volgorde zou dus niet deze zijn, dat de volken eerst *onderwezen* moesten worden in de Christelijke religie en daarna *gedoopt*, maar juist omgekeerd. De doop zou voorop moeten gaan om het volk te kerstenen, en daarna zou de onderwijzing moeten volgen. Voor die opvatting meenen ze nog te meer steun te vinden in het feit, dat in verschillende oude handschriften van het N. Testament niet staat: *hen doopende* en *hen leerende*, als twee gelijktijdige handelingen, die gecoordineerd zijn, maar *hen gedoopt hebbende* (baptisantes) zoodat de doop hier uitdrukkelijk vóór het leeren zou gesteld worden. Zoo vindt men dan in dit doopsbevel heel de idee der volkskerk terug. Tot Christus moet gebracht worden het *volk als volk* (maakt de *volken* tot mijne discipelen) en dit moet geschieden door eerst het geheele volk te doopen en aldus in de Christelijke Kerk in te lijven, en daarna dat gedoopte volk te leeren Christus' geboden te onderhouden.

Is deze opvatting van het doopbevel juist, dan is de zaak metterdaad uitgemaakt. Wat de Koning der Kerk gebiedt moet onvoorwaardelijk worden gehoorzaamd. Voor Zijn woord zwicht alle tegenspraak. We kunnen dan ook volkomen begrijpen, hoe sterk de voorstanders der volkskerk met deze exegese wanen te staan.

Alleen, wie het zoo opvat, moet dan ook den moed hebben ronduit te verklaren, dat de Belijdenis onzer Kerk op dit punt feil gaat. Wanneer onze Geloofsbelijdenis, onze Catechismus en ons Doopformulier uitdrukkelijk zeggen, dat de doop alleen toekomt aan de geloovigen en hun zaad, dan is dit in strijd met het doopbevel. En elke Christelijke kerk, die bij haar zendingsarbeid onder de heidenen niet begint met alles te doopen, wat ten doop zich aanbiedt, maar eerst van den doopcandidaat een belijdenis des geloofs verlangt, handelt dan tegen het woord van Christus.

En dat niet alleen, maar ook de Apostelen van Christus zelf hebben van dit doopbevel dan *niets* begrepen. Niet één hunner is met zulk een „volksdoop" begonnen, om daarna die gedoopten tot discipelen van Christus te maken door hen te onderwijzen. Noch in de Handelingen noch in de Brieven der Apostelen vindt men daarvan ook maar het geringste spoor. Ze beginnen juist omgekeerd met eerst te onderwijzen door de prediking des Evangelies. Voorzoover dat Evangelie wordt aangenomen, en men belijdt in Christus te gelooven, wordt de doop bediend. De geloovigen worden gedoopt met hun huisgezin. Van een „volksdoop" weet het Nieuwe Testament niet af. En de jammerlijke uitvlucht, die men gewoonlijk aanvoert, dat dit doopbevel niet voor de Apostelen gold, die zendingsarbeid te verrichten hadden onder heidensche volken, maar wel voor ons, die leven onder een gekerstend volk, stuit af op de duidelijke woorden van Christus. Hij spreekt niet tot ons in de eerste plaats, maar tot zijn *Apostelen*; Hij gelast *hen* „de volken tot zijn discipelen te maken", dus te kerstenen, en als Hij hun beveelt den gedoopten te leeren alles te onderhouden „wat Ik *u* geboden heb", dan kan dit woord in strikten zin zelfs alleen van de Apostelen worden verstaan. Geen predikant heeft rechtstreeks van Christus deze geboden ontvangen. Alleen de Apostelen hebben Zijn Woord met hun eigen oor beluisterd en het aan de Kerk aller eeuwen overgeleverd.

En wat nog erger is, niet alleen de Apostelen hebben dan lijnrecht in strijd met Christus' bevel gehandeld, maar ook Hij zelf, die de *Waarheid* is, komt dan met zichzelf in tegenspraak. In Marcus 16: 15, 16 zegt dezelfde Christus toch tot zijne discipelen: „Gaat heen in de geheele wereld, predikt het Evangelie aan alle creaturen. Wie geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden". Voorop gaat hier dus het bevel om te *prediken*; daarna wordt gesproken over het *geloof*, dat door die prediking ontstaat; en eerst in de laatste plaats komt de doop, die de belofte Gods aan den geloovige bezegelt. Precies de omgekeerde volgorde dus van wat men uit Matth. 28 meende te kunnen afleiden.

Hiermede is deze opvatting van Matth. 28 dan ook reeds voor goed *veroordeeld*. De Schrift kan niet met zichzelf in strijd zijn. Wie aan het doopbevel in Matth. 28 een bedoeling toeschrijft, die én met de practijk der Apostelen én met Christus' eigen woorden in onverzoenlijken strijd is, toont reeds daarmede, dat deze opvatting niet deugt. Niet wij hebben onze meeningen en opvattingen aan de Schrift op te dringen, maar we hebben het Goddelijk gezag der Schrift ook daarin te handhaven, dat de Schrift zelf de Schrift ons verklaren moet.

We aarzelen daarom geen oogenblik met uit te spreken, dat deze exegese, die ten deele ook wel bij enkele *latere* Gereformeerde schrijvers zooals Gomarus e. a. gevonden wordt met het doel om het goed recht van den kinderdoop tegenover de Doopsgezinden te handhaven, niet deugt. Wanneer de Anabaptisten op grond van Marc. 16: 15, 16 volhielden, dat de kinderdoop ongeoorloofd was, omdat aan den doop prediking en geloof vooraf moesten gaan, beriepen deze polemisten zich op het doopbevel in Matth. 28, omdat daar juist omgekeerd staat: doopt eerst en onderwijst daarna de gedoopten. Toch voelt ieder wel, waarom deze verklaring niet deugt. Indien dat *de* regel is voor den doop, dan geldt die regel niet alleen voor de *kinderen*, maar evengoed voor de *volwassenen*. In Matth. 28 wordt toch niet van den *kinderdoop* maar van den doop in het algemeen gesproken. En waar alle Gereformeerden bij de volwassenen erkennen, dat aan den doop onderwijzing vooraf moet gaan, kan het doopbevel niet aldus worden verklaard. De polemiek leidde hier tot een valsche exegese. Het goed recht van den kinderdoop steunt niet op Matth. 28, waar over den kinderdoop niet gesproken wordt, maar op geheel andere gronden. Calvijn, die veel te nuchter en te gezond exegeet was, om zich met dergelijke uitvluchten te behelpen, wil van deze opvatting dan ook niets weten. „Christus beveelt hier te doopen, zegt hij, *die onder het Euangelie zich hebben gevoegd, en beleden hebben, dat ze Christus discipelen zijn*", waarbij hij verwijst naar Marc. 16: 16. En het goed recht van den kinderdoop leidt hij daarna af niet uit de volgorde: doopen en onderwijzen, of uit het bevel om de *volkeren* te doopen in hun geheel, maar uit de belofte des verbonds aan Abraham geschied; een belofte die niet alleen Abraham en zijn zaad gold, maar ook het zaad van hen „die door het geloof in de Kerk zijn ingelijfd."

De beste uitleggers uit onzen tijd verwerpen deze uitlegging dan ook eenparig. STRACK en ZÖCKLER in hun *Kurzgefasster Kommentar* 1897 p. 207, merken terecht op: „βαπτίζοντες als Aoristus naast het praesens διδάσκοντες wijst aan, dat het *doopen* een handeling is, die slechts éénmaal geschieden kan, terwijl het *leeren* een voortdurende handeling is. De volgorde der beide deelwoorden gebiedt volstrekt niet den aanvang met den doop te maken. De doop wordt hier alleen als een door Christus verordende instelling voorgesteld". Evenzoo schrijft TH. ZAHN in zijn *Kommentar zum Neuen Testament*, Das Evang. des Matthaeus, 1903, p. 712: „het behoefde hier niet uitdrukkelijk gezegd te worden, dat de prediking van het Evangelie het wezenlijkste middel is om iemand tot een discipel van Christus te maken". Daaruit verklaart hij, dat Christus hier niet afzonderlijk over de prediking, die aan den doop vooraf gaat, sprak. Ook DR. PAUL SCHANZ, *Commentar über das Ev. des h. Matthäus* 1879, een roomsche exegeet, wiens oordeel hier te meer waarde heeft, omdat de Roomsche Kerk een heel andere opvatting van den doop heeft, verklaart op p. 558: „Over den modus quo, de wijze waarop de doop bediend moet worden, zegt Christus hier niets; alleen wordt de doop als *conditio sine qua non* hier voorgesteld. *Μαθητεύειν* beteekent hier evenals in Matth. 13: 52 en Act. 14: 21 tot *discipel maken*, wat een voorafgaand onderwijzen (Mc. 16: 15) veronderstelt".

Leesgrafel.

DS. G. WISSE JR., Gereformeerd predikant. *Doe dat tot dat Hij komt*. Een practicale verhandeling over het godvruchtig Avondmaalvieren. Uitgave van J. H. Bos, Kampen.

„Ds. WISSE als asceticus" — wanneer ik dit als opschrift plaats boven deze mijn bespreking van zijn boek, verzoek ik mijn lezers wel te letten op het verschil tusschen een asceticus en een ascect.

Bij een „ascect" toch zullen de meeste lezer, zooal niet aan een kluizenaar, dan toch aan een monnik denken, en wel aan eenen wiens lichaam door vasten en nachtwaken en zelfkastijding zoo gemortificeerd is, dat de ziel er nog wel in, maar toch reeds los in van het tijdelijk aardsche, niet meer begeerig naar, niet meer hechtend aan de goederen des levens, opgaande in de contemplatie, dood voor het bedrijvige leven.